

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет
імені А.С. Макаренка

Академічний ліцей
Сумського державного
педагогічного університету
імені А.С. Макаренка

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Ректор

Сумського державного
педагогічного університету
імені А.С. Макаренка

Юрій ЛЯННОЙ

«05» *серпень* 2024 р.

ПРОГРАМА

конкурсного відбору у формі співбесіди
з філологічного напрямку для вступу в 10-11 класи

на основі базової середньої освіти

Суми – 2024

Програму конкурсного відбору у формі співбесіди з української мови і літератури для вступу в 10-11 класи філологічного напрямку на основі базової середньої освіти розроблено кафедрою української мови і літератури Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка.

Програму конкурсного відбору у формі співбесіди з англійської мови для вступу в 10-11 класи філологічного напрямку на основі базової середньої освіти розроблено кафедрою англійської філології та лінгводидактики Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка.

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Зміст і структура програми розроблені відповідно до Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти та «Положення Про Академічний ліцей Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка».

Зміст питань співбесіди з української мови відповідає Навчальній програмі з української мови для 5-9 класів, затверджених Наказом Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 № 804.

Конкурсний відбір з української мови проводиться для прийому осіб на навчання в 10-му класі філологічного напрямку.

Метою конкурсного відбору є оцінити знання й уміння вступників:

- рівень стійкої мотивації й свідомого прагнення до вивчення української мови;
- рівень сформованих компетентностей комунікативно доцільно й виправдано користуватися засобами мови в різних життєвих ситуаціях і галузях спілкування з дотриманням норм українського етикету;
- рівень сформованих базових лексичних, граматичних, стилістичних, орфоепічних і правописних умінь і навичок; здатності учня до аналізу й оцінки мовних явищ і фактів;
- рівень умінь розрізняти, аналізувати, класифікувати мовні факти, оцінювати їх з погляду нормативності, відповідності ситуації та галузі спілкування; працювати з текстом, здійснювати пошук інформації в різноманітних джерелах, використовувати її в самостійно створених висловленнях різних типів, стилів і жанрів.

2. ТЕМАТИКА ПИТАНЬ СПІВБЕСІДИ

Вступ

Українська мова – національна мова українського народу, одна з форм вияву національної культури. Місце української мови серед інших слов'янських мов. Походження української мови. Територіальні діалекти української

загальнонародної мови. Поняття літературної мови. Українська літературна мова як унормована форма загальнонародної мови української нації.

Фонетика. Орфоепія

Поняття про звуки мови. Звуковий склад сучасної української літературної мови. Явище асиміляції приголосних у потоці мовлення та його різновиди. Поняття про дисиміляцію. Типи дисиміляції приголосних. Спрощення в групах приголосних. Чергування фонем та його функції в мові. Позиційні та історичні чергування. Історична основа чергування фонем в українській мові. Різновиди чергування голосних фонем в українській мові.

Основні норми сучасної української літературної вимови: вимова голосних у наголошеній і ненаголошеній позиціях; вимова приголосних та сполучень приголосних звуків. Особливості вимови слів іншомовного походження.

Орфографія

Співвідношення між буквами українського алфавіту і звуками української літературної мови. Правила написання великої літери. Вживання м'якого знака і апострофа. Правопис прізвищ та географічних назв неукраїнського слов'янського походження. Написання складних слів. Основні правила правопису слів іншомовного походження.

Морфеміка. Словотвір

Морфема як мінімальна значуща частина у структурі слова. Класифікаційні ознаки морфем. Основа слова.

Поняття про словотвір та словотвірну систему української мови. Словотворення як джерело збагачення лексики. Словотвірна структура слова. Способи словотворення сучасної української літературної мови: морфологічний спосіб та його різновиди, морфологічно-синтаксичний, лексико-синтаксичний, лексико-семантичний. Особливості творення іменників в українській мові. Способи творення прикметників. Дієслівний словотвір. Особливості творення прислівників.

Лексика. Фразеологія

Слово як основна одиниця лексичної системи. Значення слова і поняття. Основні типи лексичних значень слова: пряме номінативне, фразеологічно

обумовлене, синтаксично зумовлене. Прямі та переносні, первинні та вторинні значення слів. Типи переносного вживання слів: метафора, метонімія, синекдоха. Однозначні і багатозначні слова. Поняття про омоніми. Розмежування омонімії та полісемії. Різновиди омонімів в українській мові. Явище паронімії в українській мові. Синоніми та їх основні типи. Евфемізми та перифрази як різновиди синонімів. Джерела виникнення синонімії. Семантична та структурна класифікації антонімів.

Лексика української мови з погляду її походження. Лексичні запозичення з інших мов. Лексична взаємодія української мови з іншими слов'янськими мовами. Особливості запозичень із неслов'янських мов.

Лексика української мови з погляду активного і пасивного вживання. Склад пасивної лексики: історизми та архаїзми як невід'ємні елементи сучасної мови; склад та причини виникнення нових слів у мові.

Лексика української мови з погляду сфер уживання. Особливості функціонування загальноновживаної лексики. Спеціальна лексика з обмеженим функціонуванням. Територіальні діалектизми в українській мові. Диференціація мовлення за соціальними ознаками: професіоналізми, жаргонізми, арготизми.

Поняття фразеологічної одиниці. Типи класифікацій фразеологізмів. Прислів'я, приказки, крилаті вислови та складені терміни як об'єкт фразеології. Явище синонімії у сфері фразеології. Антонімічні фразеологічні пари. Поняття про фразеологічні омоніми. Джерела української фразеології.

Морфологія

Морфологія як розділ мовознавства. Предмет вивчення морфології. Поняття про словоформу. Взаємозв'язок між словом і словоформою. Частини мови як основні морфологічні одиниці. Принципи класифікації частин мови.

Загальна характеристика *іменника* як частини мови. Семантико-граматичні ознаки його виділення у системі частин мови. Лексико-граматичні розряди іменника. Морфолого-синтаксична категорія відмінка. Категорія роду. Способи вираження значення роду в іменниках: лексичний, морфологічний, синтаксичний, словотворчий. Іменники парного роду. Іменники спільного роду:

маскулізми та фемінативи. Іменники подвійного роду. Подвійні форми іменників одного роду. Родові ознаки незмінюваних слів. Рід аббревіатур. Категорія числа, її значення та граматичні засоби вираження. Типи відмінювання іменників. Поділ іменників на відміни. Диференціація у межах відмін. Перехід інших частин мови в іменники (субстантивація).

Загальна характеристика семантичних, морфологічних і синтаксичних особливостей *прикметника*. Первинні і вторинні прикметники. Семантико-граматичні групи прикметників. Якісні прикметники та їх семантико-граматичні категорії. Відносні прикметники та їх тематичні групи. Лексико-граматичні категорії відносних прикметників. Явища переходу прикметників з однієї семантичної групи в іншу. Проміжні розряди прикметників. Повні та короткі прикметники. Стягнені та нестягнені форми повних прикметників. Особливості відмінювання прикметників. Перехід інших частин мови в прикметники (ад'єктивація). Перехід прикметників у іменники (субстантивація).

Питання частиномовної природи *числівника*. Морфологічні особливості числівника. Особливості категорії числа у числівниках. Структурні групи числівників. Функціональні розряди числівників та особливості їх уживання. Особливості відмінювання числівників. Характер сполучуваності числівників з іменниками. Кількісно-іменні словосполучення з числівниками у називному відмінку. Кількісно-іменні словосполучення з числівниками в непрямих відмінках. Особливості наголошування числівників при словозміні.

Загальна характеристика *займенника* як частини мови. Групи займенників за значенням та їх семантико-граматичні особливості. Морфологічний склад займенників. Синтаксичні функції займенників. Особливості відмінювання займенників. Перехід займенників в інші частини мови. Явище прономіналізації.

Поняття про *дієслово* як частину мови: лексичне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Неозначена форма дієслова. Поділ дієслів на дієвідміни. Граматичні категорії дієслова. Категорія виду як центральна дієслівна категорія. Засоби вираження видового значення. Дієслівні роди як

морфолого-словотвірні категорії. Категорії особи та числа. Словозмінна категорія часу. Системні зв'язки категорій часу і виду. Особливості форм дієслівного способу. Морфолого-словотвірно-синтаксична категорія перехідності / неперехідності. Категорія стану як морфолого-словотвірно-синтаксична категорія. *Дієприкметник* як особлива форма дієслова: лексичне та граматичне значення, синтаксична функція. Особливості творення активних і пасивних дієприкметників. Перехід дієприкметників у прикметники та іменники. *Дієприслівник* як дієслівно-прислівникове утворення в системі дієслівних форм. Особливості творення дієприслівників. Предикативні форми на -но, -то.

Поняття по *прислівник* як частину мови. Семантико-синтаксичні розряди прислівників: обставинні, означальні (якісно-означальні, способу дії, міри вияву ознаки). Процес адвербіалізації. Перехід прислівників у інші частини мови.

Загальні відомості про *прийменник* як частину мови. Морфологічна класифікація прийменників. Семантичні типи прийменників: просторові, темпоральні, логічні.

Поняття про *сполучник* як службову частину мови. Класифікація сполучників за структурою та способом уживання. Сурядні сполучники та їх функціональні різновиди. Сполучники підрядності.

Проблема лінгвістичного статусу *часток*. Склад часток за походженням та будовою. Класифікація часток за функціонально-семантичними ознаками. Розряди часток за структурними особливостями (за місцем і роллю в мовних одиницях): фразові, формотворчі, словотворчі.

Загальна характеристика *вигуків* як частини мови. Розряди вигуків. Звукова та морфемна структура вигуків. Явище переходу слів і сполучень слів різних лексико-граматичних розрядів до класу вигуків (інтер'єктивізація).

Синтаксис і пунктуація

Предмет синтаксису. Типи синтаксичних одиниць. Елементарні і неелементарні синтаксичні одиниці-конструкції. Синтаксичні зв'язки у словосполученні і

реченні. Засоби вираження синтаксичних зв'язків. Типи і форми синтаксичних зв'язків.

Словосполучення як некомунікативна синтаксична одиниця. Типи синтаксичного зв'язку в підрядних і сурядних словосполученнях. Типи синтаксичних словосполучень за будовою. Типи підрядних словосполучень за морфологічним вираженням головного слова.

Просте речення як монопредикативна одиниця. Порядок слів у простому реченні. Комунікативні типи простого речення (розповідні, питальні, спонукальні). Стверджувальні і заперечні речення. Семантико-синтаксична структура простого речення. Загальна характеристика головних членів речення. Підмет і його типи. Присудок і його типи. Загальна характеристика другорядних членів речення. Односкладні означено-особові, неозначено-особові, узагальнено-особові, безособові, інфінітивні, номінативні речення. Повні і неповні речення. Типи неповних речень.

Особливості простого ускладненого речення. Речення з однорідними членами. Речення з відокремленими другорядними членами. Речення зі вставними і вставленими компонентами. Речення зі звертаннями.

Складне речення як синтаксична одиниця. Засоби зв'язку частин складного речення. Загальна характеристика складносурядних речень. Структурні особливості складнопідрядних речень. Класифікації складнопідрядних речень. Семантико-структурні типи складнопідрядних речень. Складнопідрядні речення з неоднорідною супідрядністю. Складнопідрядні речення з послідовною підрядністю. Складнопідрядні речення з однорідною супідрядністю. Складні сполучникові речення з різними видами зв'язку.

Основи української пунктуації. Система розділових знаків та їх основні функції. Особливості пунктуації в текстах різного функціонального призначення.

Функціональні стилі української мови

Система функціональних стилів літературної мови (офіційно-діловий, публіцистичний, науковий, художній, розмовний, епістолярний, конфесійний). Принципи класифікації функціональних стилів. Залежність стилю від виду

суспільної комунікації як основа класифікації стилів та жанрів мови. Мовні особливості функціональних стилів.

3. ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

5 клас

- Авраменко О. Українська мова : підручник для 5 класу. Київ : Грамота, 2022.
- Ворон А., Солопенко В. Українська мова : підручник для 5 класу. Київ : Оріон, 2022.
- Глазова О. Українська мова : підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти. Київ : Освіта, 2022.
- Голуб Н. Б., Горошкіна О. М. Українська мова : підручник для 5 класу загальноосвітніх навчальних закладів. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2022. 256 с.
- Заболотний О. В., Заболотний В. В. Українська мова: підручник для 5 класу загальноосвітніх навчальних закладів. Київ : Генеза, 2022
- Семенов О., Дятленко Т., Білясник М. Українська мова : підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти. Тернопіль : Видавництво «Астон», 2022. 336 с.

6 клас

- Авраменко О., Тищенко З. Українська мова : підручник для 6 класу закладів загальної середньої освіти. Київ : Грамота, 2023.
- Голуб Н. Б., Горошкіна О. М. Українська мова : підручник для 6 класу загальноосвітніх навчальних закладів. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2023.
- Заболотний О. В., Заболотний В. В. Українська мова : підручник для 6 класу закладів загальної середньої освіти. Київ : Генеза, 2023.
- Літвінова І. Українська мова : підручник для 6 класу закладів загальної середньої освіти. Харків : Видавництво «Ранок». 2023.
- Семенов О., Дятленко Т., Білясник М. Українська мова : підручник для 6 класу закладів загальної середньої освіти. Тернопіль : Астон, 2023.

7 клас

- Ворон А., Солопенко В. Українська мова : підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти. Тернопіль : Астон, 2024.
- Глазова О.П. Українська мова : підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2020. 256 с. URL: <https://cutt.ly/mU7cLyW>
- Голуб Н. Б., Горошкіна О. М. Українська мова : підручник для 7 класу загальноосвітніх навчальних закладів. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2024.
- Літвінова І. Українська мова: підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти. Київ : Оріон, 2024.

8 клас

- Авраменко О. М., Борисюк Т. В., Почтаренко О. М. Українська мова : підручник для 8 класу закладів загальної середньої освіти. Київ : Грамота, 2021. 192 с. URL: <https://cutt.ly/PU7vhHP>

Данилевська О. М. Українська мова : підручник для 8 класу закладів загальної середньої освіти / за наук. ред. К. Г. Городенської. Київ : Оріон, 2021. 288 с. URL: <https://cutt.ly/fU7vzdF>

Українська мова : підручник для 8 класу з поглибленим вивченням філології закладів загальної середньої освіти / О .М. Авраменко, Ю. О. Гарюнова, І. М. Літвінова. Київ : Грамота, 2021. 254 с. URL: <https://cutt.ly/NInOPtN>

Українська мова : підручник для 8 класу закладів загальної середньої освіти / Караман С. О., Горошкіна О. М., Караман О. В., Попова Л. О. Київ : Літера ЛТД, 2021. 297 с. URL: <https://cutt.ly/FU7vdun>

9 клас

Глазова О. П. Українська мова: підручник для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів. Харків: Вид-во «Ранок», 2017. 240 с. URL: <https://cutt.ly/KO7q0Dk>

Авраменко О. М. Українська мова : підручник для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів. Київ : Грамота, 2017. 160 с. URL: <https://cutt.ly/uU7vUfJ>

Українська мова : підручник для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів / Голуб Н. Б., Ярмолюк А. В. Київ : Педагогічна думка, 2017. 308 с. URL: <https://cutt.ly/0U7vOFd>

Українська мова : підручник для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів з поглибленим вивченням філології / Караман С. О., Горошкіна О .М., Караман О. В., Попова Л. О. Харків : Вид-во «Ранок», 2017. 272 с.

Заболотний О. В., Заболотний В. В. Українська мова : підручник для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів. Київ : Генеза, 2017. 272 с. URL: <https://cutt.ly/VU7vGFt>

Єрмоленко С. Я., Сичова В. Т., Жук М. Г. Українська мова : підручник для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів. Київ : Грамота, 2017. 256 с. URL: <https://cutt.ly/ZU7vLWL>

УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Зміст і структура програми розроблені відповідно до Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти та «Положення Про Академічний ліцей Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка».

Конкурсний відбір з української літератури проводиться для прийому осіб на навчання в 10-му класі філологічного напрямку.

Метою конкурсного відбору є оцінити вміння вступників:

- готовність і здатність працювати з текстами різних художньо-естетичних систем, культурно-історичних епох, світоглядних орієнтирів, традицій і стилів:

- розуміти зміст прочитаного;

- з'ясувати авторську позицію і художні засоби донесення її до читача;

- творити на основі прочитаного власні смисли щодо порушених проблем;

- висловлювати власну (подеколи критичну) позицію стосовано прочитанного;

- сприймати художній твір як чинник формування життєвого досвіду та соціально-психологічного й соціокультурного становлення.

2. ТЕМАТИКА ПИТАНЬ СПІВБЕСІДИ

Зміст завдань співбесіди з української літератури відповідає Навчальній програмі з української літератури для 5–9 класів загальноосвітніх навчальних закладів, затвердженої Наказом Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 № 804.

Програму побудовано за тематично-жанровим принципом із дотриманням хронологічної послідовності щодо презентації письменницьких персоналій у межах кожного тематичного розділу.

Вступники, які проходять співбесіду, повинні володіти знаннями та навичками

за наступними темами:

УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА

Художня література як мистецтво слова. Види мистецтва. Функції художньої літератури.

ФОЛЬКЛОР. Міфи і легенди давніх українців.

Легенди: «Про зоряний Віз», «Берегиня», (за С. Плачиндою), «Неопалима купина» (за Є. Шморгуном).

Народні перекази. «Приєм у запорожців». Звичай та традиції запорозьких козаків.

Народні казки. «Яйце-райце». Світогляд народу, його морально-етичні принципи в казці.

Календарно-обрядові пісні. Народна обрядова пісня, її різновиди. *Пісні літнього циклу:* «Проведу я русалочки до бору» (русальні); «Заплету віночок», «Купайло, Купайло!» (купальські); «Маяло житечко, маяло», (жниварські). *Пісні зимового циклу:* «Нова радість стала», «Добрий вечір тобі, пане господарю!», «Щедрик, щедрик, щедрівочка» (на вибір). *Веснянки:* «Ой весна, весна – днем красна».

Народні колискові пісні. «Ой ти, коте, коточок», «Ой ну, люлі, дитя, спать». Провідні мотиви, лексичні особливості колискових.

Суспільно-побутові пісні. «Ой на горі та женці жнуть», «Гомін, гомін по діброві» (на вибір). Жанрово-тематичне розмаїття пісень (суспільно-побутові: козацькі, чумацькі, кріпацькі тощо).

Родинно-побутові пісні. «Місяць на небі, зіроньки сяють...», «Цвіте терен, цвіте терен...» (на вибір).

Українські народні балади. «Ой летіла стріла», «Ой на горі вогонь горить». Тематичні та стильові особливості, сюжет.

Українські історичні пісні. Пісні про звитяжну боротьбу козаків із турецько-татарськими нападниками: «Зажурилась Україна»; про боротьбу проти соціального та національного гніту: «Чи не той то Хміль».

Українські народні думи. «Маруся Богуславка». Героїчний епос українського

народу.

Пісні літературного походження. Пісні Марусі Чурай. «Засвіт встали козаченьки», «Ой не ходи, Грицю».

«Ще не вмерла Україна...» П. Чубинського і М. Вербицького – національний гімн нашої держави.

«Ой, у лузі червона калина похилилася» С. Чарнецького і Г. Труха – пісня, що стала народною.

ДАВНЯ ЛІТЕРАТУРА

Українська середньовічна література XI–XV ст.

Пам'ятки оригінальної літератури княжої Русі-України. Літописи як історико-художні твори. «Повість минулих літ». Літописні оповіді (у переказі В. Близнеця): «Три брати – Кий, Щек, Хорив і сестра їхня Либідь», «Володимир вибирає віру», Початок великого будівництва в Києві. **Похвала книгам**» (на вибір).

«Поученіє Володимира Мономаха» (оглядово).

Українська література доби Ренесансу і доби Бароко. Історико-мемуарна проза. Загальні відомості про козацькі літописи (Самовидця, Г. Граб'янки, С. Величка) та «Історію русів».

Григорій Сковорода. Життя і творчість філософа, просвітителя, поета. Його християнські морально-етичні ідеали. «Всякому місту – звичай і права...», «De libertate» (зі збірки «Сад Божественних пісень»).

«Бджола і Шершень». Повчальний характер і художні особливості байки. Ідея спорідненої праці в ній.

НОВА УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА

Іван Котляревський. «Енеїда». Національний колорит, зображення життя всіх верств суспільства.

Соціально-побутова драма «Наталка Полтавка» – перший твір нової української драматургії.

Григорій Квітка-Основ'яненко. «Маруся» – перша україномовна повість нової української літератури, приклад прози із виразними рисами сентименталізму.

Література українського романтизму. Осередки романтичного руху на Слобожанщині, Чернігівщині й Полтавщині, у Західній Україні («Руська трійця»).

Тарас Шевченко. Роздуми автора про власну долю, долю України, плинність, скороминущість життя людини на землі, про її долю. «Садок вишневий коло хати...», «Мені тринадцятий минало...», «Тополя», «Як умру, то поховайте...», «Мені однаково, чи буду...».

«Думка» («Тече вода в синє море»), «Іван Підкова» (без вступу). Патріотичні мотиви творів Т. Шевченка. Зображення історичного минулого.

Поема («комедія») «Сон» («У всякого своя доля...») і тогочасна суспільно-політична дійсність.

«Кавказ» Пристрасний відгук на тогочасну загарбницьку імперську політику.

«І мертвим, і живим, і ненарожденним...» Засудження комплексу меншовартості, національного безпам'ятства та байдужості до рідної мови.

«Катерина», «У нашім раї на землі...». Еволюція жіночого образу у творах Т. Шевченка.

Пантелеймон Куліш. «Чорна рада» – перший україномовний історичний роман-хроніка.

ІСТОРИЧНЕ МИНУЛЕ НАШОГО НАРОДУ

Іван Франко. «Захар Беркут». Змалювання героїчної боротьби русичів-українців проти монголо-татарських нападників.

Олександр Олесь. «Україна в старовину», «Ярослав Мудрий» (із кн. «Княжа Україна») (на вибір), «Микита Кожум'яка».

Володимир Рутківський. «Джури козака Швайки» («На козацьких островах»). Тема боротьби українських козаків проти татарської орди.

РІДНА УКРАЇНА. СВІТ ПРИРОДИ

Павло Тичина. «Гаї шумлять...», «Блакить мою душу обвіяла...»

Євген Гуцало. «Лось». Вічне протистояння добра і зла – наскрізна тема світового мистецтва.

Григорій Тютюнник. «Дивак». Ідея неповторності й багатства внутрішнього світу людини.

Микола Вінграновський. «Сіроманець». Гармонія людини й природи. Гуманізм повісті.

Микола Вороний. «Євшан-зілля». Патріотичні почуття й толерантне ставлення до інших народів у поемі.

Я І СВІТ

Леся Українка. «Мрії», «Як дитиною, бувало...», «Тиша морська». Значення мистецтва в житті людини.

Володимир Винниченко. «Федько-халамидник». Добро і зло, благородство і підлість у творі.

Емма Андіївська. «Казка про яян», «Говорюча риба». Порушення питань моралі, дружби, сили слова.

ПРИГОДИ І РОМАНТИКА

Всеволод Нестайко. «Тореадори з Васюківки». Пригодницький захопливий сюжет, мрія і дійсність, смішне, комічне, романтичне в його пригодницькій повісті для дітей.

Ярослав Стельмах. «Митькозавр з Юрківки, або Химера лісового озера». Таємничі, веселі й незвичайні події в повісті, передані образним словом.

Леся Воронина. «Таємне Товариство боягузів, або засіб від переляку № 9». Фантастична, романтична повість про виховання гідності та мужності.

МИ – УКРАЇНЦІ

Андрій Малишко. «Пісня про рушник», «Чому, сказати, й сам не знаю...» Відомий український поет і його пісні, що стали народними.

Володимир Сосюра. «Любіть Україну!», «Осінь» («Облітають квіти, обриває вітер...»). Патріотичні, інтимні, пейзажні мотиви його творів.

Григор Тютюнник. «Климко». Доля дитини в часи воєнного лихоліття. Ідея самопожертви.

Ліна Костенко. «Кольорові миші», «Чайка на крижині», «Крила». Ідея глибокого духовного наповнення людини – її «крилатості», що проявляється індивідуально.

Василь Симоненко. «Лебеді материнства», «Ти знаєш, що ти — людина...». Громадянські, патріотичні мотиви його лірики. Загальнолюдські цінності та

ідеї.

ГУМОРИСТИЧНІ ТВОРИ

Гумористичне й сатиричне зображення. **Леонід Глібов**. «Щука», «Жаба і Віл».

Павло Глазовий. «Еволюція», «Найважча роль», «Заморські гості», «Кухлик» (на вибір). Іронічно-пародійна, викривальна спрямованість гумористичних і сатиричних творів.

ІЗ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ XXI СТ. (на вибір)

В. Герасим'юк. «Чоловічий танець», **І. Малкович**. «З янголом на плечі».

Андрій Кокотюха «Гімназист і Чорна рука». Образ детектива, його роль у сюжеті.

Галина Пагутяк «Королівство». Міфологічний світ, протистояння добра і зла як основа твору.

Дара Корній «Гонимарник». Фентезійна повість. Українська мітологія та магія в основі творчого задуму й композиції твору. Романтична історія про кохання.

Макс Кідрук «Мексиканські хроніки». Змалювання мандрівки до екзотичної країни як втілення мрії.

ЛІТЕРАТУРА РІДНОГО КРАЮ (за вибором)

Павло Грабовський. Роль художнього слова в житті особистості, розкриття поняття прекрасного з позицій реалізму у вірші «**Я не співець чудовної природи...**». Звернення каторжанина до найдорожчої людини у поезії «**До матері**».

Борис Грінченко. «Украла». Розповідь про письменника, його педагогічну діяльність. «Украла» – оповідання про життя сільської школи в поневоленій Україні.

Остап Вишня. «Як ми колись учились», «Перший диктант». Тонкий ліризм і гумористичне зображення дитинства. Автобіографізм гумористичних творів. Особливості жанру усмішки.

Анатолій Дімаров «На коні й під конем». Автобіографічна основа і

проблематика повісті.

3. ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Українська література: підручник для 5 класу загальноосв. навч. закл. /* О. Авраменко. К. : Грамота, 2022. 288 с.
URL: https://pidruchnyk.com.ua/1685-5_ukrlit_avramenko.html
2. *Українська література: підручник для 5 класу загальноосв. навч. закл. /* В. Заболотний, О. Заболотний, О. Слоньовська, І. Ярмутьський. К. : Літера ЛТД, 2022. 208 с.
URL: https://pidruchnyk.com.ua/1684-5_ukrlit_zabolotnyi.html
3. *Українська література: підручник для 5 класу загальноосв. навч. закл. /* Л. Коваленко, Н. Бернадська. К. : Видавничий дім «Освіта», 2022. 256 с.
URL: https://pidruchnyk.com.ua/1683-5_ukrlit_kovalenko.html
4. *Українська література: підручник для 5 класу загальноосв. навч. закл. /* М. Чумарна, Н. Пастушенко. Тернопіль : Навчальна книга «Богдан», 2022. 182 с.
URL: https://pidruchnyk.com.ua/1679-5_ukrlit_chumarna.html
5. *Українська література: підручник для 6 класу загальноосв. навч. закл. /* О. Авраменко. К. : Грамота, 2023. 224 с.
6. *Українська література: підручник для 6 класу закладів загальної середньої освіти /* Т. Яценко, В. Пахаренко, О. Слижук). К. : Видавничий дім «Освіта», 2023. 259 с.
7. *Українська література: підручник для 6 класу закладів загальної середньої освіти /* М. Чумарна, Н. Пастушенко. Тернопіль : Навчальна книга «Богдан», 2023. 216 с.
8. *Українська література: підручник для 7 класу загальноосв. навч. закл. /* О. Авраменко. К. : Грамота, 2020. 221 с.
9. *Українська література: підручник для 8 класу закладів загальної середньої освіти /* Л. Коваленко. К. : УОВЦ «Оріон», 2021. 272 с.
URL: <https://pidruchnyk.com.ua/851-ukrainska-literatura-8-klas-kovalenko-2016.html>

10. *Українська література*: підручник для 8 класу загальноосв. навч. закл. / укл. О. Слоновьська. К. : Літера ЛТД, 2021. 256 с.

URL: <https://pidruchnyk.com.ua/881-ukrliteratura-8-slonovska-2016.html>

11. *Українська література*: підручник для 9 класу загальноосв. навч. закл. / О. Авраменко. К. : Грамота, 2017. 336 с.

12. *Українська література*: підручник для 9 класу загальноосв. навч. закл. / Л. Коваленко, Н. Бернадська. К. : УОВЦ «Оріон», 2017. 320 с.

13. *Українська література*: підручник для 9 класу загальноосв. навч. закл. / О. Міщенко. К. : Генеза, 2017. 280 с.

URL: https://pidruchnyk.com.ua/9klas/ukr_literatura9/

14. *Українська література*: підручник для 9 класу загальноосв. навч. закл. / укл. Слоновьська О.В., Мафтин Н.В., Вівчарик Н.М., Курінна Н.С., Шевчук .К. : Літера ЛТД, 2017. 268 с.

URL: <https://pidruchnyk.com.ua/949-ukrayinska-literatura-9-klas-slonovska.html>

АНГЛІЙСЬКА МОВА

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Зміст і структура програми розроблені відповідно до Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти та «Положення про Академічний ліцей Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка».

Тематика та зміст співбесіди з англійської мови відповідає Навчальній програмі з англійської мови для 5-9 класів, яку затверджено Наказом Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 № 804, та Модельній навчальній програмі «Іноземна мова. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Зимомря І. М., Мойсюк В. А., Трифан М. С., Унгурян І. К., Яковчук М. В.), яка рекомендована Міністерством освіти і науки України (наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 №795).

Конкурсний відбір з англійської мови проводиться для прийому осіб на навчання в 10-му класі філологічного напрямку.

Метою конкурсного відбору є оцінити компетентності вступників:

- рівень сформованості ключових, або життєвих компетентностей («навички 21 століття»), які необхідні для ефективної соціальної діяльності та втілення власного потенціалу в освіті, кар'єрі та житті загалом;

- рівень розвитку навчальної автономії, стійкої мотивації й свідомого прагнення до вивчення англійської мови;

- рівень сформованої англомовної комунікативної компетентності – здатності та готовності комунікативно доцільно та ефективно користуватися засобами мови в різних життєвих ситуаціях і галузях спілкування для вирішення завдань взаєморозуміння та взаємодії з носіями мови, яка вивчається, у відповідності до норм і культурних традицій;

- рівень набутих англомовних базових знань, навичок розрізняти, аналізувати, класифікувати мовні факти, оцінювати їх з погляду нормативності, відповідності ситуації та галузі спілкування, здатності учня до аналізу й оцінки мовних явищ і фактів;

– рівень сформованих англомовних мовленнєвих навичок (лексичних, граматичних, фонетичних) та вмінь усного мовлення (аудіювання, говоріння – діалогічне та монологічне мовлення);

– рівень сформованих умінь добирати, коректно та творчо використовувати інформацію, яку було знайдено в різноманітних джерелах, в самотійно створених ситуативно зумовлених висловленнях різних типів, стилів і жанрів.

2. ЗМІСТ СПІВБЕСІДИ

Тематика та характер обговорення питань співбесіди обов'язково пов'язані з вирішенням завдань перевірки рівня сформованості: а) ключових компетентностей та відповідних вмінь, які мають демонструвати учні, б) англомовної комунікативної компетентності учнів, відповідних знань, навичок і вмінь.

Ключові компетентності та вміння

1. **Критичне мислення** як діяльності, яка забезпечує здатність учнів логічно і послідовно мислити, міркувати про свої вчинки. Критичне мислення передбачає такі ключові уміння:

– розуміння і аналіз зв'язків між ідеями та аргументами – здатність учня ідентифікувати та аналізувати інформацію задля розпізнання моделей, взаємовідношень та взаємозв'язків;

– оцінка ідей, аргументів та варіантів – здатність учнів визначати надійність наданих йому ідей та аргументів, оцінювати логічність ідей аргументів і наведених у них доказів;

– вирішення проблем та прийняття рішень – навички визначати і аналізувати проблеми, добирати відповідну інформацію, оцінювати запропоновані варіанти, приймати рішення щодо вибору і запровадження серед них найбільш ефективного і доцільного, оцінювати прийняте рішення та видозмінювати в подальшому в разі потреби.

2. **Креативність** являє собою здатність швидко генерувати нові ідеї і можливості та відповідно їх опрацьовувати. Серед основних ключових умінь у межах компетентності «Креативність» постають такі:

– участь у креативній діяльності – здатність брати участь у різних видах діяльності, спрямованих на розвиток креативності, зокрема в ігровій діяльності, в обговоренні творів мистецтва, в гіпотетичних сценаріях, в мозковому штурмі тощо;

– створення нового контенту на основі власних ідей та інших джерел – здатність генерувати різноманітні ідеї, відчуваючи себе при цьому вільним і гнучким, розвивати і реалізовувати напрацьовані ідеї, бути оригінальним;

– використання новоствореного контенту для вирішення проблем і прийняття рішень – здатність перевіряти і уточнювати згенеровані ідеї, а також упевнено презентувати і пояснювати свою позицію іншим;

-- допитливість, когнітивна гнучкість, толерантність до неоднозначності та непередбачуваності, внутрішню мотивацію, задоволення від знайомства із досі невідомими речами.

3. **Уміння вчитися** передбачає здатність учнів опановувати знаннями, уміннями і навичками, необхідними в їхній особистій та професійній життєдіяльності. Ключовими уміннями для розвитку компетентності «Уміння вчитися» є такі:

– розвиток навчальних умінь і стратегій навчання – здатність конспектувати, запам'ятовувати, відновлювати й відтворювати з пам'яті інформацію;

– контроль свого навчання – стратегії саморегулювання, набуття автономності, збереження мотивації, розуміння своїх навчальних цілей, концентрації на завданні задля досягнення кращих результатів;

– саморефлексія та самооцінка навчальних успіхів – здатність учня рефлексувати над визначенням найкращої для нього індивідуальної освітньої траєкторії, найефективніших умінь і стратегій навчання, а також над подальшими діями в процесі навчання.

4. **Спілкування** є життєвою компетентністю, що уможливорює обмін ідеями та інформацією, а також допомагає виражати почуття та емоції. Досягнення

ефективної комунікації являє собою значно ширше поняття, аніж засвоєння мовного інвентаря (граматики, словникового запасу, вимови тощо): комунікація передбачає використання цього мовного інвентаря з метою реалізації бажаного прагматичного ефекту – переконання, вибачення, запровадження дружніх стосунків тощо. Ключовими вміннями в межах компетентності «Спілкування» постають такі:

- використання відповідної мови та регістру для контексту – здатність учнів розуміти формальні та неформальні ситуації, вміння варіювати мову і засоби вираження відповідно до стилю комунікації, усвідомлення різниці між стилями міжкультурного спілкування;

- доцільне використання мовних одиниць і структур, яке дозволяє досягнути бажаного ефекту: переконати співрозмовника, привернути й утримати його увагу, наголосити на важливій інформації;

- ведення бесіди – вміння ефективно і продуктивно спілкуватися, ініціювати, підтримати і завершити бесіду, передати співрозмовнику потрібну інформацію, використовуючи відповідні ключові комунікативні стратегії;

- участь у розмові з доцільною впевненістю та ясністю – здатність дотримуватися відповідних і доцільних тактик і стратегій міжособистісного спілкування, урахування важливості використання невербальних засобів спілкування (тональність, структура висловлення, вираз обличчя, зоровий контакт), здатність продукувати зв'язне й логічне мовлення, відчуваючи при цьому себе впевнено.

5. Співпраця передбачає ефективний розподіл праці, використання інформації з різних джерел, урахування здобутків і досвіду інших. Ключовими вміннями компетентності «Співпраця» є такі:

- вміння брати відповідальність за свій внесок у групову роботу – здатність брати активну участь у груповій діяльності, виконувати різні ролі, вільно обмінюватися ідеями з іншими, виявляти бажання обговорювати в групі свою діяльність;

- вміння слухати з повагою і давати конструктивну відповідь на внесок інших у спільну роботу – здатність уважно слухати інших і враховувати їхню точку

зору, навіть якщо вона не збігається з власною, здатність висловлюватися по черзі, давати конструктивний зворотній зв'язок, допомагати членам групи і підтримувати їх, відстоювати власні рішення та ідеї задля спільного розвитку групи;

– уміння працювати на результат – здатність учнів забезпечувати умови для досягнення поставленою перед групою мети, що, в свою чергу, відображає уміння оцінювати всі можливості, варіанти і точки зору під час групової діяльності, визначати найоптимальніші рішення для розв'язання окреслених завдань, передбачати ризики, які можуть виникати на шляху до досягнення мети.

6. Соціальна відповідальність являє собою компетентність, яка розглядає шляхи розвитку уміння усвідомлювати свою належність до певної соціальної групи, свою роль у ній з глобальної точки зору, вносити позитивні зміни задля її розвитку та підтримувати її, а також уміння контактувати з представниками інших етнічних і культурних груп. У межах компетентності «Соціальна відповідальність» визначають такі ключові уміння:

– розуміння своїх обов'язків у групі та суспільстві – вміння визначати і усвідомлювати особисту і соціальну відповідальності на різних рівнях – від конкретного до загального;

– вияв міжкультурної обізнаності – здатність учня описувати і аналізувати особливості своєї та інших культур, позитивно й шанобливо порівнювати їх, співпрацювати з представниками інших етносів і культур;

– розуміння загальнолюдських проблем – здатність учня визначати, обговорювати, розуміти низку загальнолюдських проблем щодо здоров'я, прав людини, навколишнього середовища, а також усвідомлювати той вплив, які мають його вчинки в контексті окреслених питань.

7. Емоційний інтелект впливає на навчання і здатність ефективно виконувати поставлені перед учнем завдання. Серед ключових умінь компетентності «Розвиток емоційного інтелекту» називають такі:

– визначення і розуміння емоцій інших – здатність учня помічати, усвідомлювати і виражати почуття в різних ситуаціях і контекстах, а також

розуміти причину цих емоцій та їхній вплив на поведінку через рефлексію і самооцінку своїх сильних і слабких сторін, шляхом осмислення і озвучення емоцій, а також визначення і опису вірувань, цінностей і дій;

– керування власними емоціями – здатність відчувати емоції, момент їхнього виникнення, а також запускати механізм, який допоможе справитися з емоційною напругою задля мінімізації негативних емоцій та посилення позитивних;

– емпатія та вміння будувати стосунки – здатність не лише розуміти точку зору інших, а й відчувати й виявляти почуття емпатії, підтримувати інших.

Англomовна комунікативна компетентність

Обов'язкові результати навчання та орієнтири для оцінювання іншомовної освіти (мовнолітературна галузь) вступників визначає Державний стандарт базової загальної середньої освіти, який зорієнтовано на Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти. Відповідно, встановлено рівень володіння англійською мовою вступниками: на кінець 9-го класу – рівень B1.

Тематика співбесіди

Тематика співбесіди визначається змістом програми з англійської мови для 9 класу закладів загальної середньої освіти та охоплює наступні теми.

Я та мої друзі.

Здоров'я. Спорт.

Спілкування.

Покупки.

Погода.

Мистецтво.

Наука та сучасні технології.

Навколишнє середовище.

Україна та країни, мова якої вивчається.

Підлітки та їхні уподобання.

Комунікативні функції

Зміст співбесіди спрямовано на оцінку сформованості у вступника англomовних вмінь і навичок, які є необхідними для реалізації мовленнєвих функцій

відповідно до вимог чинної програми:

- описувати, розповідати, характеризувати;
- порівнювати;
- аргументувати свій вибір, власну точку зору;
- запитувати і надавати інформацію;
- розпитувати з метою роз'яснення та уточнення інформації;
- просити про допомогу;
- пропонувати, приймати, відхиляти пропозицію;
- висловлювати свої враження, почуття та емоції;
- давати оцінку подіям, ситуаціям, вчинкам, діям, фактам;
- обмінюватися думками.

Інтегровані змістові лінії та підтеми для співбесіди

Ключові компетентності формуються під час вивчення всіх дисциплін для формування в учнів здатності застосовувати знання й уміння з різних предметів у реальних життєвих ситуаціях.

Змістова лінія «Екологічна безпека та сталий розвиток» спрямована на формування в учнів соціальної активності, відповідальності та екологічної свідомості, готовності брати участь у вирішенні питань збереження довкілля і розвитку суспільства, усвідомлення важливості сталого розвитку для майбутніх поколінь.

Відповідно, в процесі співбесіди засобами англійської мови учень вирішує такі комунікативні завдання.

- Наводить приклади внеску своєї родини у сталий розвиток громади та суспільства.
- Пояснює необхідність прибирання за собою під час відпочинку, наводить приклади з власного досвіду.
- Демонструє знання та наводить приклади дотримання правил безпеки руху та користування громадським транспортом.
- Розрізняє та обговорює безпечні та небезпечні ситуації під час активного відпочинку.
- Розмірковує про природу як цілісну систему.

- Робить повідомлення про складні погодні умови.
- Розробляє план дій щодо проведення шкільних екологічних заходів.
- Обговорює переваги екологічних видів транспорту.
- Пояснює взаємозв'язок людини й навколишнього середовища та залежність її від природних ресурсів.
- Обговорює участь у шкільних екологічних заходах.
- Дискутує довкола питань екології життя та здоров'я людини.

Проектує власні повсякденні дії на захист довкілля та збереження ресурсів.

- Обговорює проекти щодо збереження довкілля та забезпечення його сталого розвитку.
- Пропонує заходи щодо покращення екологічної ситуації в мегаполісах (у Києві).
- Обговорює питання, пов'язані із збереженням навколишнього середовища у своєму регіоні та державі.
- Описує види екотуризму. Складає перелік місць для екотуризму у своєму регіоні.

Реалізація змістової лінії «Громадянська відповідальність» сприяє формуванню відповідального члена громади і суспільства, який розуміє принципи і механізми їх функціонування. Засобами англійської мови учень вирішує наступні комунікативні завдання.

- Розповідає про розподіл обов'язків у родині.
- Аргументує необхідність дотримання особистої гігієни.
- Демонструє розуміння цінності праці та працьовитості для досягнення добробуту.
- Наводить приклади взаємодопомоги членам родини.
- Пояснює вибір особистих символів.
- Порівнює сімейні традиції.

Наводить приклади свого внеску в життя громади.

- Обговорює особливості взаємодії особистості та групи.
- Порівнює безпосереднє спілкування з віртуальним. Планує траєкторію

власного життя. Формулює особисті ціннісні пріоритети.

- Демонструє розуміння цінності культурного розмаїття та необхідності жити разом у мирі.
- Планує краєзнавчу подорож.
- Наводить приклади участі родини у житті місцевої громади.
- Порівнює свята й традиції в різних країнах.
- Визначає власні спортивні уподобання та потреби.
- Наводить приклади впливу відомих спортсменів на популяризацію фізичної культури і спорту.
- Висловлює повагу до спортсменів з обмеженими можливостями.
- Демонструє розуміння потреби працювати разом.
- Свідчить на користь необхідності толерантного ставлення до людей з особливими навчальними потребами.
- Пропонує варіанти участі школи/класу в житті громади.
- Обговорює шкільні правила.
- Обговорює питання дотримання толерантності та принципу «no hate speech» (мова проти ненависті – з англ.).
- Дискутує довкола питань про свою роль і місце у сучасному мультилінгвальному та полікультурному середовищі.
- Дає поради щодо правил поведінки під час епідемії.
- Пояснює правила поведінки у закладах культури.
- Описує власний стиль життя та визначає пріоритети.
- Демонструє розуміння основ медіаграмотності.
- Визначає достовірність інформації.
- Пояснює правила поведінки у закладах культури.
- Обговорює розмаїття літературної спадщини.
- Висловлює власне ставлення до розмаїття молодіжних субкультур і течій.
- Обговорює свою роль у сучасному технологічному середовищі.
- Повідомляє про перспективи свого професійного вибору.
- Проектує власну професійну діяльність відповідно до своїх схильностей і

потреб суспільства.

Змістова лінія «Здоров'я і безпека» пов'язана з вихованням духовно, емоційно, соціально і фізично повноцінного члена суспільства, який здатний дотримуватися здорового способу життя і створювати безпечне життєве середовище.

Засобами англійської мови учень вирішує наступні комунікативні завдання.

- Аргументує необхідність дотримання особистої гігієни.
- Демонструє розуміння впливу звичок на стан здоров'я.
- Ілюструє необхідність здорового способу життя на прикладі своєї родини.
- Формулює правила безпеки онлайн спілкування.
- Прогнозує наслідки необачної поведінки в мережі Інтернет.
- Пояснює вибір одягу залежно від погоди .
- Обговорює вибір продуктів, корисних для здоров'я .
- Наводить приклади купівлі продуктів для здорового харчування .
- Обговорює особливості харчування у підлітковому віці та харчові звички .
- Наводить приклади збалансованості власного раціону .
- Обговорює різні способи приготування їжі для збереження здоров'я та дотримання безпеки .
- Демонструє знання та наводить приклади дотримання правил безпеки руху та користування громадським транспортом .
- Розрізняє безпечні та небезпечні ситуації під час активного відпочинку .
- Робить повідомлення про складні погодні умови .
- Оцінює вплив навколишнього середовища на здоров'я людей свого регіону.
- Пояснює життєво важливу потребу дотримання правил дорожнього руху, поведінки на воді та в інших місцях.
- Аналізує наслідки порушення правил дорожнього руху.
- Переконує в необхідності дотримання особистої гігієни, займаючись спортом.
- Дає поради щодо техніки безпеки під час спортивних занять і змагань.

- Обговорює вплив на здоров'я аматорського і професійного спорту.
- Впорядковує власний робочий день з дотриманням здорового способу життя.
- Обговорює шляхи профілактики захворювань.
- Надає рекомендації щодо дотримання здорового способу життя.
- Пояснює правила безпечної поведінки онлайн.
- Наводить приклади впливу музики на здоров'я і самопочуття.
- Критично оцінює вплив деструктивних молодіжних рухів на життя однолітків.
- Обговорює позитивні та негативні наслідки від певних наукових і технологічних винаходів.
- Запитує про/пояснює правила безпеки пересування по Києву.

Змістова лінія «Підприємливість та фінансова грамотність» спрямована на розвиток кращого розуміння молодим поколінням українців практичних аспектів фінансових питань (здійснення заощаджень, інвестування, запозичення, страхування, кредитування і таке інше).

Засобами англійської мови учень вирішує наступні комунікативні завдання.

- Демонструє розуміння цінності праці та працьовитості для досягнення добробуту.
- Розповідає про доцільне використання кишенькових грошей.
- Співвідносить власні потреби з можливостями сімейного бюджету.
- Розподіляє кошти на продукти харчування .
- Складає перелік покупок .
- Обговорює ефективне та раціональне використання природних ресурсів .
- Порівнює вартість подорожі різними видами транспорту.
- Ідентифікує власні права і обов'язки як споживача.
- Ставить запитання про можливості купівлі товарів та замовлення послуг у мережі Інтернет.
- Тлумачить функцію грошей у суспільстві.
- Обговорює можливості замовлення квитків онлайн.

- Аргументує раціональність покупки.
- Проявляє обізнаність і своє ставлення до фінансових можливостей сучасних професій.

Мовний інвентар – лексика (лексичний діапазон теми)

Я, моя родина, мої друзі – особисті дані, індивідуальність людини, захоплення, риси характеру, формування особистості, автобіографія, настроїв та емоційний стан.

Спілкування – культура спілкування, види онлайн спілкування, досягнення, мрії; види суспільно корисної праці

Засоби масової інформації – Інтернет, телебачення і радіо, спілкування у мережі Інтернет, улюблена радіо-телепередача.

Молодіжна культура – підлітки та їхні уподобання, течії молодіжної культури, молодіжні організації, клуби за інтересами.

Покупки – види магазинів, покупок, операцій з грошима.

Одяг – мода, елементи одягу.

Здоров'я, спорт – здоровий спосіб життя, види надання першої допомоги, склад медичної аптечки, продукти харчування та способи приготування їжі, відомі спортсмени, види фізичних тренувань.

Природа і погода – навколишнє середовище, охорона довкілля, рослинний і тваринний світ, екстремальні погодні умови у різних країнах світу

Наука та сучасні технології – відомі вчені та винахідники, винаходи, сучасні пристрої в житті і побуті, Інтернет, соціальні мережі, додатки у смартфоні, новітні винаходи

Мистецтво – музичні твори, музичні події, створення фільмів, жанри фільмів, популярні фільми

Навколишнє середовище – екологічні проблеми та шляхи їх подолання, подорожі, переваги та недоліки життя у місті та селі

Україна – великі міста, визначні місця й історичні пам'ятки.

Англомовні країни – загальна характеристика, великі міста, визначні місця й історичні пам'ятки.

Робота і професія – характеристика професій, нахили і здібності, вибір

професії, професійні якості.

Мовний інвентар – граматики

Pronoun and determiner:

Articles a/an and the with definite things/people, unique objects and proper nouns;

Quantifiers (some/any, much/many, a lot of, plenty of, several)

neither ... nor, either ... or

Adjective:

comparative and superlative forms of adjectives; not as ... as; extreme adjectives

(exhausted, freezing, terrible, etc.)

Adverb:

time adverbs (first, next, then, later, suddenly, finally); extreme adverbs (absolutely,

really); quantifiers (enough, too? very, not ... enough); modifiers fairly, pretty, quite,

reasonably

Clause:

defining relative clauses with that, who, which, where and nondefining relative

clauses with who, which, whose; clauses of purpose (so that, in order to), reason

(because, as) and contrast (although, whereas, while)

Zero and First conditional

Second conditional

Third conditional

Reported questions

Reported speech

reporting verbs

Conjunction:

but, because, and, if, unless, because of, despite,

Modality:

Obligation, necessity and advice (must, mustn't, have to, don't have to, should,

shouldn't, ought to, need to, needn't)

Verb:

Past Simple; used to; Past Continuous; Present Continuous; be going to and will for

future; Future Continuous; Present Perfect vs. Past Simple; Past Perfect; Verb

patterns: gerunds; Verbs let and make; Present Simple and Past Simple passive, have something done; verb + ing, to + verb.

3. ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ СПІВБЕСІДИ

Орієнтовні кількісні параметри для оцінювання результатів співбесіди

Усна взаємодія (діалог): висловлення кожного у репліках, правильно оформлених у мовному відношенні – у межах 8.

Усне продукування (монолог): обсяг висловлення у реченнях – у межах 11-12.

Орієнтовні якісні параметри для оцінювання результатів співбесіди

Орієнтири для оцінювання

Загальна характеристика	Усна взаємодія та продукування Незалежне спілкування на відому учням тематику
Взаємодія та контекст	Випускники 9 класу можуть говорити та спілкуватись вільно у відомих мовленнєвих ситуаціях. Випускники 9 класу можуть передавати зміст з достатньою ясністю в неформальному та частково у формальному стилі спілкування в ряді відомих учням тем, використовуючи запас слів, фраз і смислів. Вони можуть розпочинати спілкування без підготовки та без підтримки (вчителя / співрозмовника / візуальних матеріалів) на знайомі теми
Стратегії взаємодії	Випускники 9 класу ведуть змістовні бесіди, здатні перефразувати, відповідно і гнучко реагують на неочікувані коментарі від співрозмовників. Вміють модифікувати своє мовлення, щоб компенсувати прогалини у граматичних та лексичних знаннях.
Вимова	Випускники 9 класу вимовляють звуки та послуговуються засобами зв'язного мовлення на рівні змісту у фразах та реченнях на знайому тематику.
Лексика і граматики	Випускники 9 класу використовують загальноживану лексику і граматику на всі теми до рівня B1 включно.

Рівень та дескриптори володіння іноземною мовою на кінець 9-го класу відповідно до Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання

Комунікативні види мовленнєвої діяльності	Комунікативні уміння		
	Рівень та дескриптори володіння іноземною мовою на кінець 9-го класу відповідно до Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання		
Рецептивні	Сприймання на слух	В цілому	Розуміє основний зміст чіткого нормативного мовлення, зокрема короткі розповіді на знайомі теми, які є типовими для шкільного життя та дозвілля.
		Розуміння розмови між іншими людьми	Стежить за основним змістом розгорнутої дискусії, якщо мовлення чітке й нормативне.
		Слухання наживо	Розуміє основний зміст простих коротких висловлень на знайомі теми, якщо мовлення чітке й нормативне.
			Розуміє просту презентацію або демонстрацію на знайомі теми, якщо її підкріплено засобами візуальної наочності (напр., слайди, роздаткові матеріали), розуміючи пояснення до них.
			Розуміє основний зміст простого висловлення однієї людини (напр., гід на екскурсії), якщо мовлення чітке й відносно повільне.
		Слухання оголошень та інструкцій	Розуміє просту технічну інформацію, зокрема інструкції до побутових приладів.
			Виконує детальні інструкції.
			Розуміє оголошення в аеропортах, на вокзалах, у літаках, автобусах і потягах, якщо мовлення чітке й нормативне, а сторонній шум мінімальний.
		Слухання радіо та аудіозаписів	Розуміє основний зміст випусків радіоновин і нескладний матеріал на знайомі теми, записаний на аудіоносій, якщо мовлення відносно чітке й повільне.
			Розуміє основний зміст і окремі деталі оповідань або розповідей (напр., розповідь про канікули), якщо мовлення чітке й повільне.
Аудіо-візуальне сприймання (телепрограми, фільми, відеозаписи)	Розуміє зміст фільмів, якщо з відеоряду та вчинків героїв можна отримати уявлення про сюжет, а мовлення чітке й просте.		
	Розуміє основний зміст телепрограм на знайомі теми, якщо мовлення відносно повільне й чітке.		

Інтеракційні	Усна взаємодія	В цілому	Використовує широкий діапазон простих мовленнєвих засобів у більшості ситуацій, які виникають під час подорожі чи перебування у країні виучуваної мови. Без підготовки вступає у розмову на теми, що стосуються особистих інтересів, або теми, пов'язані з повсякденним життям (напр., сім'я, хобі, навчання, подорож, останні новини).
		Бесіда, дискусія та розуміння співрозмовника	Розуміє чітко артикульоване мовлення під час звертання до нього/неї у простих повсякденних ситуаціях, хоча іноді змушений просити повторити певні слова та фрази.
			Вступає без підготовки в розмови на знайомі теми.
			Підтримує розмову або дискусію, окремі висловлення в яких іноді незрозумілі.
			Може сам висловити здивування, щастя, сум, цікавість та байдужість та реагує на такі почуття, висловлені співрозмовником.
			Висловлює власні погляди й думки та запитує про погляди й думки співрозмовника, обговорюючи теми, що входять до сфери особистих інтересів.
			Доносить до співрозмовника свої думки й реакції щодо розв'язання певних проблем або практичних питань, напр., куди піти, що робити, як організувати захід (прогулянку, похід і таке інше).
			Ввічливо висловлює власні переконання, думки, згоду й незгоду.
		Цілеспрямована співпраця	Розуміє основний зміст сказаного; коли необхідно, може повторити частину сказаного співрозмовником щоб пересвідчитися у взаєморозумінні.
			Висловлює свої думки щодо можливого вирішення питання, наводячи короткі аргументи та пояснення.
			Може попросити інших висловитися щодо подальших дій.
		Отримання товарів та послуг	Орієнтується в більшості ситуацій, які можуть виникнути під час подорожі, а саме резервування готелю, заповнення анкети, замовлення страв і таке інше. Спілкується з відповідними службовцями.
			Орієнтується в типових ситуаціях, або у таких, що незначною мірою виходять за межі стандартних, у магазинах, на пошті, у банках.
			Просить пояснити різницю між двома або кількома аналогічними товарами у магазині, щоб вибрати один із них, у разі необхідності ставить уточнюючі питання.
		Обмін інформацією	Знаходить і передає просту фактичну інформацію.
Запитує, як дістатися певного місця, та розуміє детальні пояснення.			
Дає пораду щодо простих питань зі сфери своєї компетентності.			

4. ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Навчальні програми

Модельна навчальна програма з іноземної мови для 5–9 класів / Зимомря І. М., Мойсюк В. А. та ін. Наказ МОН № 795 від 12.07.2021. URL: <http://surl.li/ffolju>.

Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов (5 – 9 класи):
Англійська мова. Німецька мова. Французька мова. Іспанська мова. Наказ

Міністерства освіти і науки України № 804 від 07.06.2017. URL: <http://surl.li/uryuwp>.

Підручники 9 клас

Англійська мова (9-й рік навчання): підручник для 9 кл. загальноосв. навч. закл. / А. М. Несвіт. - Київ : Генеза, 2017. URL: <https://lib.imzo.gov.ua/yelektronn-vers-pdruchnikv/9-klas/17nozemna-mova-anglyska-9-klas/anglyska-mova-9-y-rk-navchannya-pdruchnik-dlya-9-klasu-zagalnoosvtnkh-navchalnikh-zakladv--nesvt-a-m/>

Англійська мова: Підручник для 9-го класу загальноосвітніх навчальних закладів (9-й рік навчання). / О.Д. Карпюк – Тернопіль : Астон, 2017. URL: <https://lib.imzo.gov.ua/yelektronn-vers-pdruchnikv/9-klas/17nozemna-mova-anglyska-9-klas/anglyska-mova-9-y-rk-navchannya-pdruchnik-dlya-9-klasu-zagalnoosvtnkh-navchalnikh-zakladv--karpyuk-o-d/>

Англійська мова (9-й рік навчання): підручник для загальноосвітніх навчальних закладів English Year 9. A textbook for the ninth form of secondary schools / О.С.Любченко, О.М. Любченко, Н.В. Тучина. – Харків: Вид група «Основа», 2017. URL: <https://lib.imzo.gov.ua/yelektronn-vers-pdruchnikv/9-klas/17nozemna-mova-anglyska-9-klas/anglyska-mova-9-y-rk-navchannya-pdruchnik-dlya-9-klasu-zagalnoosvtnkh-navchalnikh-zakladv--lyubchenko-o-s-lyubchenko-o-m-tuchina-n-v/>

Англійська мова для спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням англійської мови: підручник для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів / Калініна Л. В., Самойлюкевич І. В. – Генеза, Київ, 2017. URL: <https://lib.imzo.gov.ua/yelektronn-vers-pdruchnikv/9-klas/17nozemna-mova-anglyska-9-klas/anglyska-mova-dlya-spetsalzovanikh-shkl-z-pogliblenim-vivchennyam-anglysko-movi-pdruchnik-dlya-9-klasu-zagalnoosvtnkh-navchalnikh-zakladv--kalnna-l-v-samoilyukevich--v/>